

Lovforslaget om Arbejdernes Forsikring mod Ulykkestilfælde.

Af

Højesteretsadvokat H. Halkier.

Det er næppe godtgjort, at der i Virkeligheden med Industriens Udvikling i Nutiden indtræder flere Ulykkestilfælde end i Fortiden. Kørsel med Jernbane er f. Ex. langt sikrere end Kørsel med Vogn eller Ridning, og de Ulykkestilfælde, som nu indtræffe med Jernbanedriften, ere vistnok selv absolut taget færre i Antal end de, der i gamle Dage fandt Sted med Transport af Personer og Varer paa Landjorden — relativt ere de det i højeste Grad. Det skal ligeledes være paavist, at der drukner flere Mennesker ved Badning i Mergelgrave end ved Stranding paa vore Kyster. Derimod er det sikkert, at med den stigende Velstand findes der nu langt større Midler til at hjælpe paa Følgerne af slige Ulykkestilfælde, og med Almuens stærkt voxende Selvfølelse stilles Kravene til slig Hjælp med forøget Styrke. Den naturlige Vej vil i disse Tilfælde være den private Forsikringskontrakt, nærmest en videre Udvikling af Livsforsikringen. Hvad Sagen her gælder, er netop det centrale i samme, Erhvervsevnen, som søges sikret ikke

alene i Tilfælde af Forlis (Død), men ogsaa mod mindre Havarier. Man kunde muligvis her tale om et videre Begreb af »Personforsikring«.

Det behøver næppe videre Paavisning, at en saadan frivillig Ordning, saa vidt den rækker, langt er at foretrække for en vilkaarlig Indgriben fra Lovgivningens Side i visse private Forhold, f. Ex. Arbejdsleje. Men Rom blev ikke bygget paa en Dag, Brand- og Søforsikring have brugt Menneskealdre for at trænge igennem, og selve Livsforsikringen kæmper endnu en haard Kamp for at vinde almindeligt Indpas. I vore Dage har man ikke Tid til at lade Tingene voxe deres naturlige Væxt. I nærværende Tilfælde kan man ialfald henvise til Digterens Ord, at »det gælder om Menneskers dyre Liv.«

Man kan ogsaa nærme sig Sagen fra en anden Side, ved at paalægge vedkommende Arbejdsgiver Ansvar for den Skade, som under Arbejdet paaføres hans Folk. Det synes ikke, at Lovgiveren vilde begaa nogen stor Uretfærdighed ved indenfor rimelige Grænser at lade dette Ansvar omfatte ulykkelig Hændelse. Vi have levet meget roligt med Forskriften i D. L. 5—8—1 om Laantagerens Ansvar; Husbond og Reder har temmelig vidt gaaende Pligter overfor sygt Tyende og Sømand. Den, som for Fortjenestens Skyld sætter Naturens stærke Kræfter i Bevægelse, synes ikke at lide nogen særdeles Uret ved at maatte overtage den økonomiske Risiko for den Skade, som hans Virksomhed paafører hans Medborgere, særligt hans Medhjælpere.

Endelig er det ganske i sin Orden, at en Arbejdsgiver tegner Forsikring mod Ulykkestilfælde, der ramme hans Arbejdere, og derved bl. A. dækker sig mod Følgerne af et eventuelt Ansvar.

Saa vidt er Alting endnu indenfor den private Formuerets Principer.

Men Lovforslaget gaar en helt anden Vej. Det henter Tvangen fra den enkelte Arbejdsgivers præsumerede Ansvar overfor hans egne Arbejdere, og fra Forsikringsprincippet laanes den kollektive Ide, og ud af Smeltediglen fremgaar en helt ny Ordning. Man deler Erhvervsvirksomhederne i 3 Grupper, kortelig: Jordbrug, Industri og Søfart. Man paalægger disse 3 Grupper en solidarisk Forsørgelsespligt overfor de i samme sysselsatte Arbejdere, og endelig lægges hele Ledelsen i Haanden paa en Statsforsikringsanstalt. En saadan Ordning kan umuligt begrundes fra den private Formuerets Standpunkt. Den staar i Klasse med de »Tvangs-
laan«, som Staten undertiden optager hos sine Under-
saatter.

Det synes klart, at Landbrug, Industri og Søfart ere abstrakte Begreber, som væsentlig end ikke have retlig, men nationalekonomisk Betydning. Det strider ganske mod Retsordenens Grundprincip at gøre slige Begreber til Bærere af retlige Forpligtelser, og i Gennemførelsen viser det sig naturligvis, at man maa søge hen til de enkelte Personer, som udøve sligt Erhverv. Men her savnes enhver Adkomst til at gøre den ene Arbejdsgiver ansvarlig for de Andres Adfærd. Det er ligefrem »for Smed at rette Bager«.

Til Støtte har man anført, at Industrien er forpligtet til at amortisere sit Personel lige saa vel som sit Materiel. En saadan Betragtning er ganske forfejlet. Den Industridrivende er ikke forpligtet til at vedligeholde sit Materiel, men kan slide det op til sidste Stump, hvis han finder for godt. Naar man vil

etablere en særlig Pligt overfor »Personellet«, er det netop, fordi det her drejer sig om andre Mennesker, som man ikke bør slide op efter Behag.

Saafrømt man vilde begrunde en sliq Ordning fra Privatrettens Standpunkt, maatte man ialfald konstituere Subjekterne for Forpligtelsen som Korporationer, hvilke der i Retsordenen tillægges en vis Personlighed. Man vilde da komme til Grupper omtrent som de gamle Haandværksslav, i hvis Hænder man maatte lægge Ledelsen. Det er nærmest denne Vej, man er slaaet ind paa i Tyskland. Det synes dog ikke, at man her ved kan naa til nogen sand Begrundelse, med mindre man ogsaa paa alle andre Omraader vil give Korporationen en lignende Myndighed over de enkelte Medlemmer. Men ligesom man næppe har kendt en sliq Ordning udenfor Haandværksslavene i Købstæderne, saaledes lader det sig ikke gøre at skrue Udviklingen tilbage til Lavsvæsenets strammeste Dage, da Oldermændene fastsatte Prisen paa Varerne og gik rundt fra Værksted til Værksted og førte Tilsyn med Arbejdet. Men med en Statsanstalt og mulige Politiforskrifter for Arbejdets Ordning naar man ialfald ingen Vej frem paa Privatrettens Omraade. Her staar og falder den enkelte paa sit eget Ansvar for egne Gerninger.

Følgerne af en sliq Ordning turde iøvrigt i flere Retninger vise sig uheldige. Den kunde saaledes føre til en farlig Forskydning nedefter af Begrebet Arbejdsgiver. Netop paa et af de vigtigste Omraader, de større Entrepriser af Arbejder, lader det sig vanskeligt gøre at gribe »Arbejdsgiveren«, idet den hele Virksomhed er organiseret i en Række af Entrepriser nedefter indtil de uvederhæftige Formænd for en lille Gruppe Arbejdsmænd. I

Bygningsfaget haves rig Erfaring for, hvorledes man véd at opstille Straamænd, mens de virkelig Interesserede holde sig udenfor Skudvidde.

En anden Ulempe er, at man svækker Ansvarsfølelsen hos Arbejdsgiveren. Den ene holder sit Materiel i Orden og behandler sine Folk godt. Han vil derfor sandsynligvis have faa Ulykkestilfælde. Den anden arbejder paa Principet »billig und schlecht«, har et mangelfuldt Materiel, daarlige og uvillige Folk, hvoraf naturligt følge langt flere Ulykkestilfælde. Disse 2 Mænd mødes paa en Licitation; den sidste vil med Lethed kunne underbyde den første. I Nutidens Konkurrence ere Næringsdrivende i samme Fag egentlig til en stadig Licitation. Og saa opstiller man et Princip, hvorefter den omhyggelige Arbejdsgiver skal yde Bidrag til at holde den usunde Konkurrence paa Fode. Den naturlige Følge heraf vil blive, at han opgiver Ævret og for dog at faa nogen Valuta for sine Penge arbejder lige saa billigt som Konkurrenten. Herved sænkes Niveauet, og Ofrene ville Arbejderne blive.

Det ligger ligeledes nær at antage, at man, hvor det lader sig gøre, vil søge bort fra de faste Tjenesteforhold hen til saadanne Former for Arbejdets Ordning, som falde udenfor Lovens Ramme. Men i disse Tider bør man visselig meget mere virke for at styrke end for at svække Forholdet mellem Arbejdsgivere og Arbejdere.

Hvad Arbejdslønnen angaar, kan man vel sige, at hvis Arbejdsgiveren ikke kan faa Præmien ud af sine Kunder, vil han ofte søge at faa den ud af Arbejderne.

Naar Sagen ses fra Arbejderens Standpunkt, vil man støde paa Vilkaarligheder, som vække beføjet Kritik.

Han finder sig beskyttet mod visse skadevoldende Potenser, men ikke mod andre, man kunde maaske kalde de første Tilfælde kirurgiske, de sidste medicinske. Den Sømand, som brækker en Arm, har Krav paa Erstatning; den, som faar Svindsot af sit haarde Liv, kommer paa Fattigvæsenet. I den industrielle Gruppe skelner man desuden mellem de farlige Erhverv, hvor man giver Erstatning, og de mindre farlige, hvor man negter den. Men Skaden er lige saa følelig for den Skrædder, der brækker sit Ben ved at falde ned fra et Bord, som for den Tømrer, der falder ned fra et Stillads. Retten til Erstatning er endelig principielt knyttet til Forholdet til en Arbejdsgiver. Det synes lidet naturligt i vore Dage at etablere Principet om et »Herskab«, og det kan vanskeligt forsvares at nægte en Brøndgraver eller en Kakkelovnsmand Beskyttelse, fordi han arbejder som sin egen Mand. Har han en Medhjælper, risikerer han oven i Købet at blive sat i Skat som Arbejdsgiver. For Tyendets Vedkommende gives Erstatning, naar de virke i Landbruget, men ikke, naar de have en almindelig Tjeneste. Den Bondekarl, som kører en Plov, er under Lovens særlige Beskyttelse; den Pige, som polerer Vinduer udenfor Huset paa 4de Sal, faar tage Skade for Hjemgæld. Det synes saare ubilligt, at en lille Mester, som i mange Aar har betalt en efter hans Kaar stor Præmie til Sikring mod Ulykkestilfælde, skal, naar han selv rammes af et saadant, blive henvist til Fattigvæsenet, medens hans Svend, der kommer til Skade ved samme Lejlighed, faar Pension uden at have ydet noget Bidrag. Men dette sidste Exempel er ganske vist ikke taget fra »Arbejderens« Standpunkt.

Det synes ikke vanskeligt at anvise den omhandlede

Ordning sin Plads i Retssystemet. Den hører ind under den offentlige Ret som en Skat, navnlig en Nærings-skat. Naar dens Værdi skal bedømmes, maa det være ud fra dette Synspunkt. Uagtet jeg paa dette Omraade maa betragte mig som Lægmand, skal jeg søge at be-grunde, at den ikke er heldig. Den er for det første en i Principet ny Skat, og er der noget Omraade, hvor det er vanskeligt at føre nye Principer frem, saa er det Skatternes. Det er næppe her Stedet at komme nærmere ind paa den hele positive Ordning af Skattens Paalig-ning og Oppebørsel, men det følger af sig selv, at man i et Forhold, hvor alle Faktorerne ere saa usikre og omtvistelige, vil komme til et enormt Forbrug af Kræfter, som kunde anvendes paa en for Samfundet mere frugtbringende Maade. Særligt vil den Virksomhed, man tiltænker de kommunale Myndigheder, være et saare brydsomt og utaknemligt Arbejde. Man frister de enkelte Skatydere til Svig og Underfundighed, og det tør næppe ventes, at de enkelte Kommunalbestyrelser ville have fornøden Kraft til at optræde herimod. Er-faringerne fra Fattigvæsenet vise tværtimod, at disse have et meget aabent Øje for deres Kommunes Inter-esse. Forslaget indeholder fremdeles en lidet heldig Sammenblanding af Beskatning og Forretning (Forsik-ring). Jeg har i en Aarrække været Direktør for et Brandforsikrings-selskab, og jeg tør udtale den Over-bevisning, at den hele Assuranceteknik i Lovforslaget er højst ufuldkommen. Exempelvis skal nævnes, at Tarif-eringen simpelthen er sat til Præmie 1, 2 og 3 efter de forskellige Erhverv. Enhver Assurandør ved, at man ikke kan slippe saa nemt fra denne vigtige Sag. Dette faar at være, hvor Forsikringen er frivillig, men hvor

den er tvungen, bliver enhver Fejl i Præmien en Uretfærdighed i Beskatningen.

Disse Ulemper kunde man muligvis komme over eller dog finde sig i, dersom det maatte erkendes, at Beskatningen var retfærdig i sit Princip. Men dette lader sig næppe godtgøre. Man vil vistnok ikke opstille Skatten som en Slags Pønaltvirkning, som en retfærdig Gengældelse for, at de Næringsdrivende nu i højere Grad end forhen bruge Naturens Kræfter i deres Bedrift. Forsvaret maatte vel føres saaledes, at deres Fortjeneste af denne Grund er bleven saa meget større, og navnlig paa den Maade, at samme voxer i Forhold til Bedriftens Farlighed for Arbejderne. Men denne Paastand kan ikke opretholdes. Det kan vistnok siges, at Erhvervsvirksomhedens Udvikling i høj Grad har forøget det hele Samfunds Velstand og Velvære, men det kan ikke erkendes, at Resultaterne væsentlig komme de Næringsdrivende til Gode. Det vil ofte være Tilfældet, at et vist Kvantum Varer, som det forud kostede 1000 Kr. at fremstille, nu kunne produceres f. Ex. for 500 Kr. Dersom Forholdet nu var dette, at Producenten beholdt de andre 500 Kr., kunde man ikke nære videre Betænkelighed ved en saadan Beskatning. Men naar man ser bort fra abnorme Tilfælde som Monopoler eller overvættets Toldbeskyttelse, er Forholdet dette, at Nutidens skarpe Konkurrence bringer Fortjenesten ned til et Minimum, og at enhver Besparelse i Produktionsomkostningerne meget hurtigt kommer Konsumenterne o: Samfundet i sin Helhed til Gode. Det kan tværtimod paastaas, at Fortjenesten paa den enkelte Forretning nu er ringere end tidligere, og at et gunstigt Resultat kun kan opnaas ved en stigende Energi i Produktionen, hvorfor der jo

stadigt klages over »Overproduktion«. Exempelvis kan fra et beslægtet Omraade nævnes, at Brandassurancepræmien paa Bohave i København endnu i Aarhundredets Begyndelse var en Procent, medens man nu har ondt ved at holde paa en Promille.

Det er her af største Betydning ikke at forurette og svække de mindre Industridrivende, navnlig Haandværksstanden. Denne kæmper alt nu en haard Kamp for Tilværelsen, klemt inde mellem den kapitalistiske Storindustri paa den ene Side og de socialistiske Fagforeninger paa den anden Side. En kraftig, selvstændig og velhavende Mellemlasse har til alle Tider været anset som Samfundets egentlige Marv og Kerne, men hvis man nogensinde har haft en saadan Mellemlasse behov, saa er det under den forestaaende Kamp med Socialismen. Man kan kun med den største Bekymring tænke paa en saadan Samfundstilstand, hvor Kapitalen repræsenteret af enkelte Rigmænd og Aktieselskaber stod lige overfor de socialistisk organiserede Arbejdermasser. Roms Historie efter Plebejernes Undergang frembyder et advarende Exempel. Man tør vel sige, at de farligste Socialister vilde blive de Arbejdsgivere, som ere bukkede under i denne Kamp.

Den saakaldte sociale Lovgivning bør derfor mindst af alt ved Agitatorernes højrøstede Fordringer lade sig skræmme til at opofre den Mellemlasse, af hvis Bevarelse selve Arbejdernes Velvære i sidste Instans vil blive afhængig. Men for denne Side af Sagen synes man just ikke at have et aabent Øje. Det foreliggende Lovforslag bærer Vidnesbyrd herom. Den paatænkte Beskatning vil næppe tilføje den kapitalistiske Storindustri noget Ulivssaar. Den har jo netop sin Styrke

i Kapitalen og kan ydermere gøre Regning paa Kreditens mægtige Bistand. Naar Konkurrencen trykker Priserne for dybt ned, viser desuden Erfaringen, at man véd at danne »Ringe«, ved hvilke man efter at have knust de smaa Konkurrenter atter bringer Priserne i Vejret. Anderledes stiller Forholdet sig med de smaa enkeltstaaende Næringsdrivende, som ere henviste hver til sin nødtøftige Driftskapital, og som dyrt maa betale for den Kredit, de maatte have behov. Totaliteten af disse smaa Driftskapitaler er et kostbart Klenodie, som Staten efter Evne maa værge om, og Tabet af hver eneste af dem betyder Ødelæggelsen af en selvstændig Families Existens. Men om man end ikke kan danne sig nogen begrundet Dom over en saadan Skats Størrelse, tør det vel antages, at den ikke vil danne nogen helt ringe Post i slige Budgetter. Det drejer sig her om en Række af Fordringer paa langt Aaremaal, som i fornødent Fald kunne gennemføres ved Domstolene. Det er derfor nødvendigt at oplægge en betydelig Reservefond for at møde de stadigt stigende Krav. Til Sammenligning kan bemærkes, at, efter hvad Direktør Bramsen har oplyst, udgjorde det i Tyskland i Aaret 1886 paalignede Beløb over 12 Millioner Mark, af hvilke mere end Halvdelen henlagdes til Reservefond, over 3 Millioner medgik til Forvaltningen, hvortil endnu kom Udgifterne til Rigsforsikringsdepartementet, og kun c. 1,700,000 udbetaltes til Understøttelser. Men enhver Tikrone, som saaledes paalignes, tages ud af Driftskapitalen, og »mange Bække smaa gør en stor Aa«, som flyder ind i Anstalten og udtørre de Agre, som ofte kun give den nødtøftige Grøde. Og den Ængstelse og Utryghed, som avles for Fremtidens Krav, bidrager

yderligere til at svække den saa fornødne Energi. Men dersom Mellemlassen i noget større Omfang skulde opgive Kampen, ser det som sagt ilde ud for Samfundet.

Denne Fare truer ikke direkte Landbruget, da Lovgivningen ved Forbud mod Nedlægning af Bøndergaarde har sikret Bondestanden den største Del af Landets Hartkorn. Iøvrigt turde de ærede Venstregaardmænd for deres Lefleri med Socialismen vel fortjene at faa sig en alvorlig Advarsel. Men hvad Skibsfarten angaar, ere Forholdene ensartede med de i Industrien raadende.

Men selv om man ved at paalægge den nulevende Slægt tunge Byrder mener at kunne opnaa Sikkerhed for Solvens, kan man jo fejle heri. Erfaringen fra den gamle Enkekasse taler tydeligt nok. Naar nu de onde Tider komme, er det meget muligt, at man hverken kan eller vil vedblive at opretholde en saadan insolvent Anstalt. Men den Dag, da en saadan Statsforsikringsanstalt maatte erklære sig fallit, vilde blive en sørgelig Mærkedag i vor Historie.

Naar man ser hen til Lovforslagets sande Formaal, maa det erkendes at gaa ud paa at yde Understøttelse til Nødlidende, og det er følgelig i nært Slægtskab med Fattigforsørgelsen. I Virkeligheden forholder Sagen sig nu for Tiden saaledes, at de Paagældende ere henviste til Fattigvæsenet, naar ikke andre frivilligt ville yde dem fornøden Understøttelse. Fra én Side betragtet er det det store humane Princip i den nyere Tids Lovgivning, utvivlsomt udsprunget af Kristendommens Aand, at der her kun spørges om Trangen. Den Nødlidende kan være saa uværdig, som han vil, hans Trang kan være nok saa selvforskyldt, han er dog et Menneske, og hans Medmennesker ere skyldige at yde ham Livets

Ophold. Men naar Fattigvæsenet maa være anlagt paa denne brede Basis og optage Samfundets hele Bærme, kan det ikke være andet end, at dets Karakter baade faktisk og retligt væsentlig bestemmes herved. Fattigplejen maa navnlig i smaa og ubemidlede Samfund være indskrænket til det strengt nødvendige og vil ofte blive ydet under Former, hvor den værdige Trængende tvinges sammen med alskens Pak, og ialfald lider hans Selvagtelse det føleligste Skaar ved at sættes i Klasse med slige Personer. Fra den retlige Side set er det klart, at Fattighjælpen maa faa en indgribende Indflydelse, og at navnlig den Paagældende med Føje mister Udøvelsen af de politiske og kommunale Rettigheder. Den hæderlige og selvstændige Arbejder ser derfor i Almindelighed med dyb Uvilje paa Fattigvæsenet og vil hellere underkaste sig de største Savn end søge Hjælp fra dette.

Det er derfor en alvorlig Skyggeside ved den nuværende Forsørgelse af de Nødlidende, at Samfundet understøtter de Uværdige og lader de Værdige i Stikken. Erkendelsen heraf har fundet Udtryk i det nye Forslag til Lov om det offentlige Fattigvæsen, sammes Kap. VII »om Understøttelse under særlige Forhold«. Naar en her i Landet forsørgelsesberettiget Person, som ikke ved Dom er funden skyldig i en i den offentlige Mening vanærende Handling, efter sit fyldte 60de Aar bliver trængende til Understøttelse, betragtes den Hjælp, der af det Offentlige ydes til hans og Families nødvendige Underhold eller Kur og Pleje, ikke som Fattighjælp, forsaavidt den Paagældende hidtil ikke har nydt saadan Hjælp, og han derhos enten i de sidste 10 Aar har været Medlem af en Sygekasse, hvis Love ere godkendte

af Indenrigsministeriet, eller paa anden efter vedkommende Kommunalbestyrelses Skøn virksom Maade, saasom ved passende Tilskud i en Alderdomsforsørgelseskasse el. desl., har søgt at sikre sig mod at falde Fattigvæsenet til Byrde (§ 64). Naar en her i Landet forsørgelsesberettiget Person, der som Medlem af en Sygekasse af den i § 64 omhandlede Art har modtaget Undersøttelse af bemeldte Kasse i Henhold til de for samme gældende Regler uden ved Siden heraf at have oppebaaret Fattigunderstøttelse, efter Sygekassehjælpens Ophør fremdeles er trængende til Understøttelse, og Trangen vedvarende er grundet i Sygdom eller i, at Paagældendes Erhvervsevne som Følge af samme væsentlig er forringet, skal den Hjælp, der af det Offentlige ydes ham til fortsat Kur og Pleje eller til hans og Families nødvendige Underhold, ikke betragtes som Fattighjælp, for saa vidt og saa længe den ikke i Varighed og Omfang skønnes at overstige den ham af Sygekassen ydede Understøttelse (§ 65). Denne Understøttelse kan ifølge § 66, hvor Forholdene tale derfor, bestaa i Vedkommendes Anbringelse i dertil bestemte Asyler, Hospitaler el. lignende Anstalter. Tilsvarende Ordning kan ifølge § 67 træffes i Krigstilfælde for tjenstgørende Militæres Familier.

Ved disse Regler er Regeringen formentlig slaaet ind paa det rette Spor; man møder her den jevne sunde Fornuft og den humane Aand, som fra gammel Tid har raadet i »den røde Bygning«. Naar vi ville bringe dette Princip til Anvendelse paa den foreliggende Sag, kunne vi maaske hjælpe os selv uden at ty til Kathedersocialisterne daraussen fra.

Det er overhovedet den uheldigste Side ved Lov-

forslaget om Ulykkestilfælde, at det saa godt som intet Hensyn tager til Værdigheden. Det Hele er, at Adgangen sættes i et vist Forhold til de af Indenrigsministeren godkendte Sygekasser, for hvilke sine Fremtidens Børn hans Excellence nærer en til Svaghed grænsende Kærlighed. Men dette Forhold hindrer ikke, at Vedkommende kan være et yderligt slet Subjekt, henfalden til alle Laster. En Pension fortabes ved Dom for en vanærende Handling, men dette paavirker ikke »Arbejderens« Retskrav. En Læge opofrer sit Liv under en Smitsot, hans Enke og Børn have kun Fattigvæsenet og gode Menneskers Almisse at ty til. En for Tyveri og Mishandling af Kone og Børn straffet Person tager en Dag Arbejde som Murhaandlanger og falder i halvdrukken Tilstand ned af Stilladset og kommer til Skade. Han hæver hver Maanedsdag sin Pension, som han drikker op med sine Svirebrødre, og vender saa tilbage til sin Familie paa Fattiggaarden.

Lige saa frisindet er Forslaget overfor Nationaliteten. Enhver udenlandsk Vagabond, som ikke kan trives hjemme og derfor forsøger sin Lykke i Danmark, kan ved et »kirurgisk« Tilfælde nogle Dage efter at være indkommet her i Riget opnaa livsvarig Forsørgelse, medens Landets egne Børn efter et langt arbejdsomt Liv kastes paa Fattigvæsenet.

Det kan da ej heller undre, at man viser lige Liberalitet overfor socialistiske Agitatorer, som tilbringe deres Liv med at undergrave de Erhverv, af hvilke Pensionen skal udredes.

Efter min Overbevisning maa det ubetinget fordres, at Vedkommende har udvist en hæderlig Vandel og er en indfødt dansk Mand eller Kvinde. Saa kan man

muligvis faa Raad til at lade de vilkaarlige Betingelser falde, som forhen ere berørte. Det bliver da uden afgørende Betydning, om Vedkommende er Arbejder hos en Arbejdsgiver eller maaske endog selv har været Arbejdsgiver, om han har arbejdet med sine Hænder eller med sin Aand, om han har været i et farligt Erhverv eller i et, som i Almindelighed anses for ufarligt, om han har mistet sin Erhvervsevne ved en enkelt ydre Begivenhed eller som Følge af mere stadige Potenser. Naar Trangen og Værdigheden blot er tilstede, synes de alle at have lige stort Krav paa vor Medfølelse og Bistand.

Naar Spørgsmaalet da stilles, mod hvem dette Krav bør rettes, da bliver Svaret: Samfundet i det Hele. Det er jo dette, som har nydt godt af og vedbliver at nyde godt af det Arbejde, i Kraft af hvilket det bestaar og — som det tør haabes — gaar frem i Velstand og Velvære. Nogen overvættes stor Forskel gør det i Virkeligheden ikke, da Samfundets allerfleste Medlemmer alligevel deltage i Produktion og Omsætning. De af os, som nyde godt heraf uden at tage Del deri, bør ikke vægre sig ved at bære en forholdsvis ringe Del af denne Æresgæld. Navnlig gælder det om Particuliers og Rentiers, der leve af de Kapitaler, som alene gøres frugtbringende ved de andres Arbejde.

Naar jeg har nævnet »Samfundet«, da menes hermed naturligvis det organiserede Samfund, som alene kan være Retssubjekt. Der bliver her Tale enten om Staten eller om Kommunerne. Efter Sagens Natur og Udviklingen her i Landet kan det ikke være tvivlsomt, at Valget maa falde paa Kommunerne, som nu alt maa udrede den overvejende Del af disse Udgifter gennem

Fattigforsørgelsen. Det synes fremdeles, at man bør vælge de store Kommuner, altsaa udenfor København Amtskommunerne. Det vil alt være heldigt ogsaa i det ydre at sætte Skel mellem Fattigvæsen og slig Understøttelse. Amsraadene ville fremdeles have et friere og højere Blik for Sagen end Sogneraadene, og endelig vil man ved at udvide de territoriale Grænser undgaa en stor Del af de uhyggelige Stridigheder om Forsørgelsespligten, som kendes saa vel fra den egentlige Fattigpleje.

Der kan formentlig her ikke være Tale om et egentligt Retskrav, som kunde indtales ved Domstoiene, navnlig da saaledes, at alle eller visse Klasser af »Arbejdets Invalider«, hvis Trang og Værdighed maatte erkendes, kunde fordre en passende Forsørgelse. Man staar her overfor et nyt Princip, hvis Konsekvenser ikke lade sig overskue. Det bør vel fastholdes, at i vor Tid beslægtede Krav trænge sig frem med lige Ret til Fyldestgørelse, og at man ved at paatage sig for tunge Forpligtelser i et enkelt Forhold udsætter sig for at lade de andre i Stikken. Man maa ogsaa tænke paa den Slægt, som bærer Dagens Møje og Besvær, og som man ikke maa paalægge saa svære Byrder, at de tabe Kraft og Mod til at gøre deres Gerning. Det bør fremdeles fastholdes, at selv om der klages over »de daarlige Tider«, leve vi dog i en fremskridende Periode af Velstand. Men Ingen borger for, at denne Udvikling skal vare ved. Ogsaa det forrige Aarhundrede kendte en saadan Fremgang, men med nærværende Aarhundrede brød Ulykken ind over Evropa og naaede ogsaa vort Fædreland, som blev bragt paa Afgrundens Rand. Det ligger ikke fjernt at tænke sig, at Krige som de

napoleonske kunne forestaa, og at de haardt kunne ramme vort Land, ligesom Ingen kan sige, hvilke Ulykker den socialistiske Bevægelse kan medføre. Med de menneskelige Tings Usikkerhed for Øje synes det lidet fremsynet at paatage sig slige vidtgaende Forpligtelser for en lang Fremtid. Hvad det her gælder om, er at faa Principet anerkendt og gøre en Begyndelse — »chi va piano, va sano«. Ogsaa her kan henvises til Fattigplejens Udvikling. Paa en vis Maade har dette Princip været anerkendt fra Kristendommens Indførelse, men Aarhundrede gik hen efter Aarhundrede, førend Samfundet blev i Stand til at gennemføre et ordnet Fattigvæsen. Først i det sidste Aarhundredes sidste Aar skete dette selv i København.

Den naturlige Ordning synes at være den, at de paagældende Kommuner bestemme Størrelsen af de Beløb, som de mene at kunne afse til Formaalets Opnaaelse under fornødent Hensyn til, at Kravene ville voxe med Tiden. Da Begæringerne vel ikke alle kunne opfyldes, ville de kommunale Myndigheder have at træffe et Valg, og det synes her ikke at kunne betvivles, at der bør tages overvejende Hensyn til de foran fremhævede Momenter. En væsentlig Fordel ved en saadan Ordning vilde det være, at de Beløb, som gik ud af Skatydernes Lommer, virkelig kom de Trængende til Gode. Der vilde ikke blive Tale om Opsamling af mægtige Reservefond, og det hele vidtløftige og kostbare Maskineri med Skattens Ligning og Opkrævning vilde falde bort tilligemed Fristelsen for de enkelte Skatydere til bona eller mala fide at slippe billigst muligt fra den. En anden Fordel vil det være, at Understøttelsens Art og Maade kunde varieres efter de forskellige Behov.

Man kunde, som det siges i Forslaget til Fattiglovens § 66, i Stedet for Pengehjælp anbringe de Paagældende i Asyler, Hospitaler eller lignende Anstalter. Naar man ser hen til, hvilke Ofre den ubemidlede Klasse gør for at sikre sig en Fribolig paa deres gamle Dage, og hvor efterspurgte Pladserne i Stiftelser som Vartov og Bombebøssen ere, kan man være forvisset om, at en slig Forsørgelse vilde blive højt skattet, naar Behandlingen blev god og human. Københavns Kommune har alt mangfoldige Stiftelser og Legater til slige Formaals Fremme, og det øvrige Land begynder at følge Exemplet. Naar Lovgivningen erkendte en saadan Forsørgelse for en Samfundspligt, synes det ogsaa naturligt, at den private Godgørenhed traadte hjælpende til.

Lovgivningens Stilling overfor en saadan Ordning vilde iøvrigt blive temmelig begrænset. Den synes at indskrænke sig til at anerkende Principet ved at optage slig Forsørgelse blandt de kommunale Opgaver og fastsætte de objektive Betingelser for Ydelsen af samme, vel ogsaa at give organisatoriske Bestemmelser for Samvirken mellem By og Land. Hvor store Ofre Kommunerne ville gøre for Opfyldelsen af denne Opgave, maa derimod være overladt til deres egen Bestemmelse. Muligt kunde der være Tale om, naar Evnen viser sig at staa i Misforhold til den gode Vilje, paa Finansloven at yde nogen Bistand.

Fremdeles synes det meget ønskeligt at faa en ny Lov om Skadeserstatning. Da vi her savne almengyldige Lovforskrifter, beror Retstilstanden i Virkeligheden paa Domstolenes Praxis. Denne stiller sig i det Hele lidet velvilligt overfor Erstatningssøgende baade med Hensyn til Betingelserne for Erstatningsfordringen og med Hen-

syn til dennes Omfang. Det ses ikke, at Domstolene have taget Notits af Industriens stærke Udvikling, navnlig saaledes, at den Person, som i egen Interesse sætter Naturens mægtige Kræfter i Bevægelse, lettere dømmes til at erstatte den Andenmand herved paaførte Skade. En saadan Lov burde utvivlsomt have en almindelig Karakter. Reglerne til Arbejderbeskyttelse høre hjemme i Regulativer for Fabriker og desl., men det skønnes ikke, at Arbejderne ellers have Krav paa en anden og bedre Beskyttelse end Landets øvrige Borgere. Naar alt kommer til alt, er der adskilligt i den engelske Betragtning, at en Arbejder maa antages at have taget denne Risiko med i sin Beregning og afvejet Fordelene og Ulemperne ved en vis Virksomhed. Der gives endog Naturer, paa hvilke Faren udøver særlig Tiltrækning. Ogsaa kan Arbejderen ved egen Forsigtighed modvirke Indtrædelsen af Ulykkestilfælde. Naar en Forbigaaende kommer til Skade ved Nedstyrtningen af et Stillads sammen med en Arbejder paa samme, er der ingen Grund til at tilstaa den sidste og nægte den første Erstatning. En almindelig Erstatningslov burde naturligvis lige saa vel omfatte Formuestab som Beskadigelser paa Personen. Det er efter det tidligere ikke uden Forbindelse med nærværende Emne at fremhæve det ønskelige i, at der kan gives Erstatning for concurrence déloyale, som den kendes i fransk Ret.

En anden Sag er det, at Arbejderne i en vis Virksomhed faktisk ere mere udsatte for at komme til Skade ved samme end den 3dje Mand, som tilfældigt kommer i Berøring med den. Denne Risiko danner derfor et naturligt Grundlag for en Forsikring, og det praktiske Liv har jo derfor ogsaa uddannet en særlig Art af

Forsikring mod slig Risiko. Den naturlige Følge af en skærpet Erstatningslov vilde da ogsaa være at give en kraftig Impuls for Arbejdsgiverne til at dække deres Ansvar ved Forsikring. Efter hvad der er bemærket i Indledningen, finder Sagen ad denne Vej sin naturlige Løsning uden kunstig Indblanding fra Statsmagten. At man i Tyskland har været misfornøjet med Resultatet af denne Ordning, turde staa i Forbindelse med, at man ad denne Vej har tilsigtet Løsningen af et »socialt Problem«. Slig tendentiøs Lovgivning vil vanskelig føre til Maalet. I det Hele maa det fastholdes, at Arbejderens Kaar og Stilling i Hovedsagen afhænger af ham selv — »Enhver er sin egen Lykkes Smed«. Retskaffenhed, Dygtighed, Ædruelighed, Udholdenhed, Sparsommelighed, Tilfredshed og Hengivenhed ere i fuldt saa høj Kurs nu som tilforn. Naar det overvejende Flertal af Arbejderne havde disse Egenskaber, vilde »de sociale Spørgsmaal« næppe opstaa som saadanne og ialfald kunne løses uden stor Vanskelighed. Drikkeri og Strejker sluge utvivlsomt direkte større Summer, end der vilde kræves for at sikre Arbejderne mod Følgerne af Ulykkestilfælde, for ikke at tale om deres indirekte Virkninger for Arbejderne selv, deres Gerning og Forholdet til Arbejdsgiverne. Saa langt som Drikfældighed og Socialisme ere de raadende Magter hos Arbejderne, vil man kun helde Vand i Danaidernes Kar ved at give Love som de foreliggende; Ingen kan bringe en drukken Mand til at staa paa sine Ben eller gøre en Socialist tilfreds.

Naar Samfundet paalægger sig selv betydelige Ofre, som for største Delen ville komme »Arbejderne« tilgode, synes det derfor naturligt, at man herved søger at fremme Udviklingen af de nævnte Egenskaber hos dem.

Til Bedømmelsen af mit Standpunkts Værdi har jeg søgt at formulere samme i nedenstaaende Lovudkast, i hvilket jeg har udeladt alle administrative Detailler, som ingen Interesse have paa Sagens nuværende Standpunkt. Jeg har herved holdt mig nær til de fornævnte Bestemmelser i Regeringens Forslag til en ny Fattiglov. Det behøver næppe videre Motivering, at disse Grundsætninger jævnlige ere udformede paa en noget anden Maade end i Lovforslaget. Der tilsigtes kun at give et Grundlag, som under en fortsat Behandling kan forandres i alle Enkeltheder, hvis det da ellers maatte vinde Bifald.

Udkast til Lov om Understøttelse i Tilfælde af Erhvervsevneens Tab.

§ 1. Til trængende Personer, som under Udførelsen af deres Kaldsgerning her i Landet eller ved Forhyring med danske Skibe helt eller tildels have mistet Erhvervsevnen, kan der af Staden Københavns eller vedkommende Amtskommunes Midler ydes Understøttelse, saafremt den Paagældende

1) har dansk Indfødsret og ikke i de 10 sidste Aar har haft Bopæl i Udlandet, 2) har ført en retskaffen Vandel, 3) efter Evne har søgt at sikre sig mod at falde Fattigvæsenet til Byrde, 4) ikke hidtil har nydt Fattighjælp, 5) har boet i Kommunen i de sidste 3 Aar.

Naar den Paagældende har mistet Livet under Udførelsen af sin Gerning, saa og naar en Person, som nyder eller har kunnet nyde slig Understøttelse, afgaar ved Døden, kan der tilstaaes hans Enke eller uforsørgede Børn Understøttelse.

§ 2. Understøttelse tilstaaes for et Tidsrum af indtil 5 Aar ad Gangen.

Den gives dels i Penge eller Naturalydelse, dels ved Anbringelse i dertil bestemte Asyls, Hospitaler eller lignende Anstalter eller for Børns Vedkommende ved Anbringelse hos Plejeforældre.

Den vil være at yde paa en saadan Maade, at den Paagældende efter sine Kaar ikke har nødig at ty til det offentlige Fattigvæsen.

§ 3. Understøttelsen fortabes, naar Vedkommende ved sin Vandel gør sig uværdig til samme, modtager Hjælp af det offentlige Fattigvæsen eller forlader Landet.

§ 4. Københavns Kommunalbestyrelse og vedkommende Amdsraad tage Bestemmelse om, hvilke Beløb der aarligt ville være at anvende til disse Understøttelser, samt hvilke Anstalter der ville være at indrette til Formaalets Opnaaelse.

De afgøre, til hvilke Personer og paa hvilken Maade Understøttelsen ydes, og føre Tilsyn med Lovens Overholdelse i det Hele.

Efterskrift.

Efter at ovenstaaende Artikel var afgivet til Trykning, er der udkommet en Beretning om »Kronprins Frederiks Fonds« 25-aarige Virksomhed. Som bekendt virker samme til Understøttelse af Personer, som ere bleve lemlæstede under Redning af Skibbrudne, eller af deres Efterladte, for saa vidt de derved ere omkomne, og den har senere udvidet sin Virksomhed til under lige Forhold at understøtte Fiskere og Sømænd

og disses Efterladte samt til Pensionering af udtjente Redningsfolk. Den ejer henved 250,000 Kr. og har i Understøttelser uddelt næsten 100,000 Kr. til værdige og trængende Personer.

Det vil ses, at Fonden har sat sig en Opgave, som falder indenfor Rammen af det foreliggende Lovforslag, og den har virket for denne sin Opgave paa en Maade, som i Hovedsagen stemmer med den af mig foreslaaede Ordning. Den har paa denne Maade udrettet meget godt uden at gribe forstyrrende ind i Borgernes private Retsforhold og uden at unddrage Samfundet dets Driftskapital. Det har været let at finde Mænd, som uden Vederlag have ofret sig for denne Gærning, saa at Omkostningerne have været ringe. Den har fundet Støtte fra mange Sider, saa at Kapitalen er voxet til en betydelig Sum. Understøttelserne ere blevne modtagne med Paaskønnelse, der er intet Spor til, at de Paagældende, hæderlige og selvstændige Folk, have følt noget ydmygende i at modtage dem. Nu er det vel saa, at den særegne Gærning, hvormed der her fortrinsvis er Tale, i en fremtrædende Grad har Krav paa Medborgernes Sympathi, og at man ikke kan vente en saadan Tilslutning til Løsningen af den almindelige Opgave. Derfor har jeg ogsaa foreslaaet, at Understøttelserne udredes af Kommunerne, altsaa for saa vidt tilvejebringes ved Beskatning. Det forekommer mig at have sin Interesse, at Opgaven paa et enkelt Omraade er bleven løst i al Jævnhed paa en Maade, som i Principet stemmer med mit Forslag. Det er dette Princip, som det efter min Opfattelse gælder om at skaffe en almindelig Anerkendelse, saa maa Opgavens Løs-

ning arbejde sig frem efterhaanden, som der i Folket findes Vilje og Evne hertil. Det er muligt, at dette Krav ikke vil »tage Têten« i Kapløbet mellem de mange Krav paa Skatyernes Lommer. Den naturlige Forklaring vilde da være den, at det er bleven forceret frem paa en kunstig Maade ved at præsenteres som »social Opgave« par excellence.
